

Analiza-diagnostic a învățământului vocațional și profesional din România

Drd. Rodica DRĂGHICIU

Abstract

The education represents a priority to all the governs from the European countries, even though the structure of the educational system differs from one country to another. Considering this, the importance of the educational and formation systems must be reconsidered, in order for them to adapt to the always changing needs of the society and of the citizens: providing the specific aptitudes and competences required for the knowledge society, the necessary quality of the educational and formative systems, sustaining the principles of equity and inclusion and the European dimension in education and formation.

The diagnostic analysis of the vocational professional education of Romania should have, as a starting point, the underlining of the positive (hard points) and dysfunctional aspects (weak points), so as to globally formulate strategies and intervention methods that should improve its performances, taking into consideration the perturbative factors from the specific environment of the educational activity, because the efficacy of the vocational-professional education and the evaluation of the quality of professional formation offer should have as a target the developing of transparency and system quality, also to raise the mobility on the working market.

Educația, o prioritate pentru toate guvernele

Educația, reprezintă o prioritate pentru toate guvernele din țările europene, cu toate că structura sistemului de educație diferă de la o țară la alta.

Devenită membră a Uniunii Europene, și România se confruntă, în plan educațional, cu imperative și standarde pe care trebuie să și le asume, adaptându-le contextului național specific și nevoilor de sistem identificate.

Este nevoie în același timp să respecte Concluziile Consiliului European de la Lisabona, din anul 2000, ca până în 2010: *”Uniunea Europeană să devină mai competitivă și dinamică bazată pe cunoașterea din lume, capabilă de o creștere economică durabilă cu locuri de muncă mai bune și mai multe și o mai mare coeziune socială”*.

În acest context, rolul sistemelor de educație și formare trebuie reconsiderat, pentru a se adapta la nevoile în continuă schimbare ale societății și cetățenilor: furnizarea aptitudinilor și competențelor specifice societății cunoașterii, asigurarea calității sistemelor de educație și formare, promovarea principiilor echității și incluziunii și a dimensiunii europene în educație și formare.

Deși educația a avut dintotdeauna o influență formativă puternică asupra societății, totuși instrumentele sale au luat noi dimensiuni. Aceasta a dus la mutarea centrului de greutate asupra educației pentru susținerea transformărilor sociale, tehnologice și economice din societatea contemporană, devenind în acest fel o mare provocare pentru politicieni și pentru administratorii sistemului de învățământ, în găsirea resurselor financiare necesare pentru o dezvoltare durabilă.

Analizele sistematice efectuate în ultimii ani au pus la dispoziție nenumărate date comparative care au stat la baza elaborării unor concepte educaționale noi, corespunzătoare nevoilor economiei, precum utilizării unor metode mai flexibile, menite a satisface dorințele beneficiarilor învățământului.

În ultimele două decenii, Uniunea Europeană a acordat o atenție deosebită ocupării populației active, deci implicit educației, iar în elaborarea strategiei sale de ocupare a forței de muncă, a recunoscut că pentru a rămâne competitiv într-o economie mondială și într-o societate viitoare bazată pe cunoaștere, forța de muncă trebuie să demonstreze competențe de nivel înalt care pot fi adaptate cu ușurință pentru a satisface nevoile aflate în schimbare. O mare importanță se acordă condițiilor de acces, orientării școlare și repartizării populației școlare, repartizare care în diferite filiere

de învățământ secundar este mai dificil de justificat. Germania și Olanda au compensate propriile politici de diferențiere prin programe comune în anumite tipuri de școli. Diferențele care se constată între aptitudinile și interesele elevilor din cadrul învățământului secundar superior conferă o importanță și mai mare orientării școlare. Pentru mulți elevi, sfârșitul nivelului secundar inferior coincide cu momentul luării deciziilor privind propriul viitor profesional.

Bifurcarea între filierele generale și profesionale nu este unicul moment de decizie, dat fiind că în multe țări învățământul vocațional și profesional permite și accesul la studiile superioare.

În cea mai mare parte a țărilor se pune accentual pe rolul profesorilor și al consilierilor care, uneori în colaborare cu serviciile psihologice, precum în Belgia sau Luxemburg, ajută elevii să își dezvolte conștiința de sine, astfel încât să poată fi capabili să ia decizii raționale.

În Germania există unele profesii pentru care pregătirea are loc prin ore la clasă, formarea durează între 1-3 ani și uneori este completată de stagii de practică sau un an de experiență de muncă. În fiecare *Land* există tipuri variate de școli profesionale, între care cele mai frecventate sunt colegiile specializate în formare profesională și școlile secundare specializate.

În Franța, elevii primesc educație și formare profesională intermediară la finele școlii secundare, urmată de formare profesională avansată în cadrul structurilor nivelului terțiar după bacalaureat.

La sfârșitul anului trei, care este ultimul an din colegiu (școală secundară), elevii pot decide să-și continue studiile în cadrul liceului profesional (școală secundar-superioară profesională) pentru a obține prima lor diplomă profesională. Ulterior ei pot alege între angajarea sau continuarea studiilor pentru încă doi ani pentru obținerea unei diplome de absolvire a școlii secundar-superioare profesionale. În Finlanda, învățământul profesional inițial este organizat în instituții de învățământ

(formare profesională la clasă) și prin formarea prin ucenicie (numit și sistem dual).

În Spania, formarea profesională este structurată astfel:

- formarea profesională de bază pentru elevii din învățământul secundar inferior, care pot urma liceul;
- formarea profesională specifică, care include programele de inițiere profesională: se adresează tinerilor cu vârsta între 16 și 21 de ani care nu au absolvit învățământul secundar obligatoriu și care nu au calificări profesionale;
- formare profesională intermediară: elevii trebuie să fi absolvit cu succes nivelul de învățământ secundar inferior. Durata cursurilor: aproximativ doi ani de instruire cu 300 de ore de instruire practică;
- formare profesională avansată: este destinată să pregătească tinerii pentru angajare în domenii specifice, și să ofere acces la studiile universitare. Durează un an sau doi; 25% din acest timp îl reprezintă instruirea practică.

În aceste condiții, o mare importanță se acordă condițiilor de acces, orientării școlare și repartizării populației școlare, repartizare care în diferite filiere de învățământ secundar este mai dificil de justificat.

În [18] se arată că: “Formarea profesională este un proces continuu de însușire de cunoștințe și abilități, de actualizare și îmbogățire a unor competențe de bază sau cheie, de adaptare a calificărilor în raport cu schimbările din economie și societate, cu tipurile de nevoi ale firmei și/sau aspirațiilor angajaților. Ea urmărește:

- a) pregătirea resurselor umane capabile să contribuie la creșterea competitivității forței de muncă;
- b) actualizarea cunoștințelor și perfecționarea pregătirii profesionale în ocupația de bază, precum și în ocupații înrudite;
- c) schimbarea calificării, determinată de restructurarea economică, de mobilitatea socială sau de modificări ale capacității de muncă;

- d) însușirea unor cunoștințe avansate, metode și procedee moderne pentru îndeplinirea sarcinilor de serviciu”.

Învățământul deține o poziție strategică în orice sistem și/sau proces social-economic, deoarece poate să aibă un impact extraordinar pe termen lung, atât ca mijloc, cât și ca scop. Pentru ca o țară să poată să se dezvolte și să prospere, ea are nevoie de o forță de muncă activă, calificată în toate domeniile. La ora actuală în România, se produc profunde schimbări pe toate planurile, pentru a crea structuri care să fie conforme cu cerințele Uniunii Europene. Aici intervine și rolul învățământului vocațional și profesional care formează forța de muncă tânără, ce va ajuta la dezvoltarea și bunăstarea țării.

Rolul învățământului vocațional și profesional este să formeze tineri pregătiți, fiecare într-un domeniu care i se potrivește pentru că fiecare persoană are talente care uneori sunt descoperite încă din copilărie, alteori mai târziu, prin anumite conjuncturi, câteodată chiar neașteptate. De aceea, sistemul național de învățământ va trebui să reflecte nevoile specifice și tradiționale în materie de educație ale societății pe care o deservește. În practică întâlnim adesea persoane care vin să se încadreze în muncă fără să cunoască prea multe despre profesia pe care doresc să o îmbrățișeze.

Sarcina școlii este de a realiza o orientare a elevilor către domeniul de activitate care li s-ar potrivi.

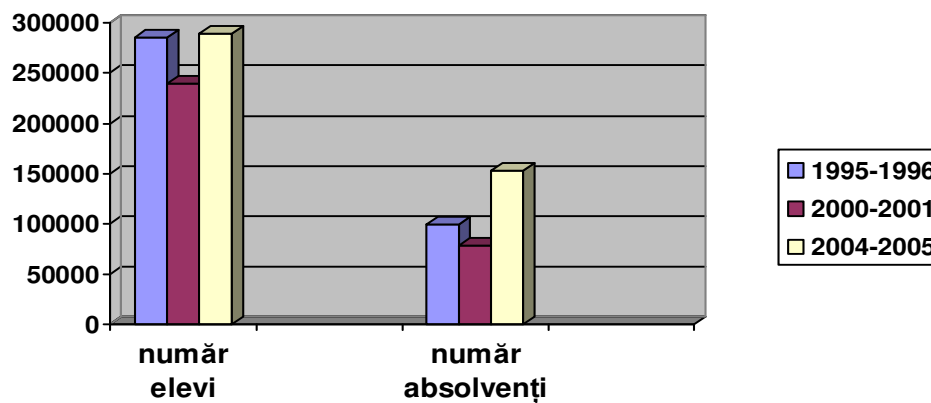
Procesul formării profesionale, în contextual economico-social actual, este caracterizat prin continuitate, în școală punându-se bazele instruirii viitoarei profesii prin acțiuni de orientare și instruire sub îndrumarea unor cadre specializate în această direcție.

Pentru a efectua o analiză a stării învățământului, este nevoie ca aceasta să se realizeze prin raportare la indicatorii de evaluare a calității și a eficienței interne a sistemului, elaborați în concordanță cu sistemele internaționale de indicatori ai educației (OECD, Eurostat), prin care se măsoară competențele individuale și performanțele acestuia, având în vedere că sistemul de analiză folosit de România nu corespundea cu cel folosit

de Uniunea Europeană. Pe de altă parte, ca urmare a integrării României în Uniunea Europeană devenise clar că e nevoie atât ca învățământul românesc să aibă acces la datele europene, dar și ca autoritățile europene să poată utiliza bazele de date și orice sursă de informație asupra învățământului din România, și toate acestea cu scopul prezentării informațiilor despre învățământul românesc prin prisma indicatorilor europeni. Odată cu prelungirea duratei învățământului obligatoriu la zece ani, structura sistemului de educație și formare profesională inițială a suferit transformări majore care au vizat îmbunătățirea ofertei educaționale și creșterea atractivității și flexibilității ei, modificarea curriculum-ului, condițiilor de finalizare a diferitelor parcursuri școlare și dezvoltarea parteneriatului social. Dar legislația existentă, precum și descentralizarea sistemului educațional, găsirea unor noi surse de finanțare, fac ca progresele în ceea ce privește autonomia unităților școlare să fie precare.

O altă mare dificultate constă în insuficienta dezvoltare a unor mecanisme funcționale de monitorizare a progresului profesional și a inserției pe piața muncii a absolvenților. Scăderea natalității, migrația externă a populației, abandonul școlar, insuficiența programelor de incluziune pentru elevii de etnie rromă, funcționalitatea redusă a serviciilor de asistență socială care nu acoperă și copiii ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate, lipsa de motivație a elevilor și chiar a cadrelor didactice, dezinteresul familiei, implicarea insuficientă a comunității și partenerilor sociali, precum și necorelarea cererii de forță de muncă cu oferta, fac ca învățământul vocațional-profesional să nu fie eficient. Învățământul profesional și vocațional trebuie să contribuie prin oferta educațională și calitatea formării profesionale a absolvenților la realizarea unei cât mai bune integrări a acestora pe piața muncii, la dezvoltarea durabilă a comunităților, în condițiile asigurării coeziunii economice și sociale.

Programul PHARE RO 9405 a fost cel care a sprijinit foarte mult învățământul vocațional-profesional, însă în continuare se constată că atragerea elevilor în rutele profesionale este o mare problemă și că, de regulă, la aceste școli ajung elevii care nu au reușit la alte forme de învățământ. Poate cererile foarte mari de forță de muncă calificată mai ales în anumite domenii de activitate, precum și oferta salarială atractivă, vor determina o orientare a tinerilor către învățământul vocațional-profesional. În ultimii ani, finanțarea învățământului vocațional-profesional cu tot sprijinul acordat de Comunitatea Europeană, s-a dovedit insuficientă și mai ales din momentul în care finanțarea se face din fonduri de la bugetele locale, sumele alocate se dovedesc a fi mici sau și mai rău la cheremul autorităților locale, care dacă nu se înțeleg cu managerii unităților școlare le distribuie sume mici și insuficiente. Important ar fi ca unitățile școlare să cunoască de la început fondurile alocate, fără ca acestea să mai fie repartizate pe articole de cheltuieli sau să le permită să poată utiliza fondurile acolo unde au nevoie. Stabilirea fondurilor pe fiecare unitate școlară este important să se facă nu numai în funcție de costul mediu/elev, și câțiva indicatori de echivalare, ci și în funcție de zona geografică unde se află școala, de asistența socială, de starea drumurilor, de specificul localității și nu în ultimul rând de stabilirea unui procent în valoare fixă de la bugetele locale. Semnarea "Pactului național pentru educație", în care se prevede alocarea a 7% din PIB învățământului, ar putea fi un punct important în rezolvarea finanțării educației. Din analiza învățământului vocațional și profesional, s-a constatat că numărul absolvenților este extrem de redus, ceea ce demonstrează încă o dată dezinteresul tinerilor, dar și faptul că nu se face mai nimic pentru orientarea lor către învățământul vocațional-profesional.

Sursa: Institutul Național de Statistică, *Anuarul Statistic 2006*

Figura 1 Situația absolvenților din învățământul vocațional și profesional

Raportul număr de elevi/cadru didactic se menține relativ constant, chiar ameliorându-se în ultimul timp.

Abandonul școlar reprezintă una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă azi învățământul din România, fiind un fenomen care generează efecte negative la nivel de individ, cât și asupra întregii societăți. Abandonul școlar înregistrează o evoluție pozitivă, dar în sine coeficientul respectiv se menține la o valoare ridicată (6,6%-7,4%). Formarea și perfecționarea cadrelor didactice, deși recunoscută prin lege ca fiind necesară, nu a fost pusă în practică.

Angajarea maștrilor instructori, deși este condiționată de existența studiilor universitare de scurtă durată, cu scopul de a crește calitatea instruirii practice, nu a determinat o sporire a interesului pentru această activitate. Nivelul scăzut al salariilor, precum și o oarecare depreciere a statutului social al cadrelor didactice, mai ales în zona urbană, au făcut ca să existe probleme în găsirea cadrelor didactice calificate care să dorească să se angajeze în cadrul învățământului vocațional-profesional.

Eficacitatea învățământului vocațional-profesional și evaluarea calității ofertei de formare profesională au ca scop creșterea transparenței și calității sistemului, precum și creșterea mobilității pe piața muncii.

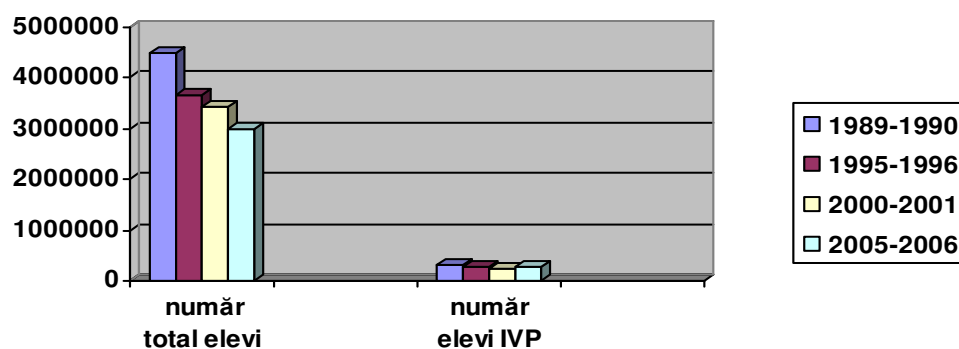
Componentele analizei-diagnostic a învățământului vocațional-profesional

Analiza diagnostic, sau SWOT cum mai este cunoscută, a învățământului vocațional-profesional din România trebuie să pornească de la evidențierea unor aspecte pozitive (puncte forte) și a celor de disfuncționalitate (puncte slabe), în vederea formulării globale a unor strategii și modalități de intervenție pentru îmbunătățirea performanțelor sale, luând în considerare factorii perturbatori din mediul în care se desfășoară activitatea educațională. Prin analiza-diagnostic se studiază concomitent caracteristicile învățământului vocațional-profesional, alături de oportunitățile și amenințările care îl pot influența, ajungând la stabilirea direcției corespunzătoare de mers.

Resursele umane

Resursele umane reprezintă forța de muncă necesară desfășurării proceselor de educație. Planificarea resurselor umane este important să țină seama de politica socio-economică pe termen mediu și lung, de calitatea și cantitatea resursei umane, de pregătirea profesională a acesteia și de asemenea, de orientarea și reorientarea profesională a acesteia. Corelarea nivelului necesar de pregătire existent constituie elemente prioritare ale activității economice a agenților economici. Din analiza efectuată de Institutul Național de Statistică, se constată că 63,6% din unitățile cercetate, au analizat necesarul de forță de muncă în perspectivă și doar 56% au evaluat nivelul de calificare al angajaților.

Resursa umană este reprezentată de numărul de elevi, de numărul personalului didactic și nedidactic utilizat în procesul de educație. Evoluția numărului de elevi din cadrul învățământului vocațional-profesional (IVP) față de evoluția numărului total de elevi este redată în figura 2.

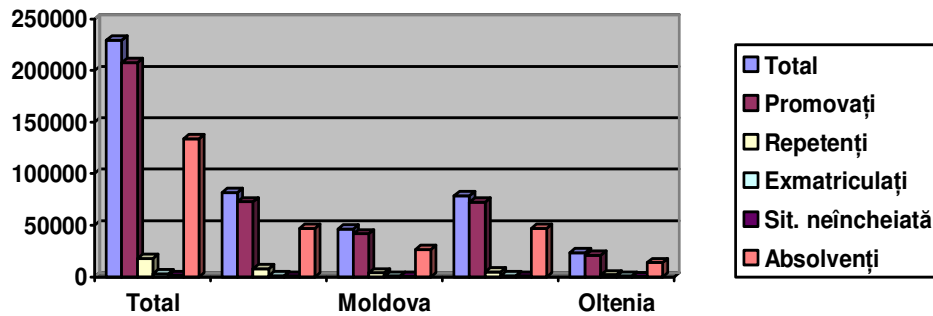

Sursa: Institutul Național de Statistică, *Anuarul Statistic* 2006

Figura 2 Evoluția numărului de elevi din cadrul IVP

Se observă că dacă numărul total de elevi se află într-o continuă scădere, cel al elevilor din învățământului vocațional-profesional se menține relativ constant.

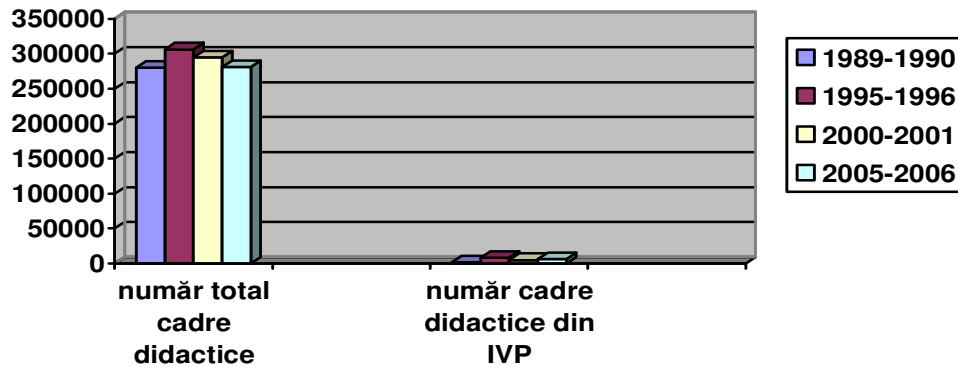
Pe zone teritoriale istorice, situația la nivelul anului 2006 este redată în figura 3.

Sursa: Institutul Național de Statistică, *Anuarul Statistic 2006*

Figura 3 Repartizarea teritorială a numărului de elevi din cadrul IVP

Dar, cum resursa umană nu este reprezentată doar de elevi, ci și de cadrele didactice, se constată că situația acestora este diferită în sensul că dacă numărul total scade, numărul celor din sectorul învățământului vocațional-profesional variază, cu ușoare tendințe de creștere.

Sursa: Institutul Național de Statistică, *Anuarul Statistic 2006*

Figura 4 Situația cadrelor didactice din cadrul IVP

Declinul unor sectoare economice și restructurarea industrială au determinat adoptarea unui nou nomenclator de meserii, prin care se pregătesc elevii de la învățământul profesional, menit să răspundă noilor cerințe ale pieței forței de muncă, deși dacă unitățile școlare ar avea mai multă autonomie în stabilirea nomenclatorului de meserii, credem că s-ar putea rezolva mai ușor unele din problemele educaționale. S-ar putea ține astfel cont și de tradiția locală, știindu-se faptul că unele meserii sunt mai dezvoltate în unele zone, iar altele nu. Spre exemplu, prelucrarea lemnului este tradițională în Ardeal, Bucovina și zonele subcarpatice din Muntenia și Moldova, iar oieritul, profesie prevăzută în nomenclatorul de meserii al Uniunii Europene, este practică în zonele montane ale României, fără a exista o școlarizare în domeniu. Formarea continuă a personalului didactic, în raport cu standardele europene și cu cerințele globalizării, prin actualizarea cunoștințelor, conform celor mai recente noțiuni și descoperiri științifice, prin prezentarea periodică, discutarea unor realizări și noutăți în domeniu, recrutarea, selectarea și menținerea unui personal de valoare care să asigure îndeplinirea obiectivelor pe termen îndelungat, perfecționarea periodică a cadrelor didactice, angajarea de personal calificat, folosirea unor game de strategii de predare și învățare pentru a răspunde stilurilor de învățare individuale, abilităților, culturii și motivării fiecărui elev, realizarea unor analize periodice și luarea măsurilor pentru îmbunătățirea activității școlare, precum și dezvoltarea bazei materiale prin ateliere de industrie practică, cabinete de mecanică, electrotehnică, silvicultură, cabinete pentru profilul economic etc., cât și urmărirea eficientizării resurselor umane, ar putea rezolva unele dintre problemele acute ale sistemului educațional. Situația materială precară a părinților multor elevi are consecințe negative asupra interesului acestora față de școală. Prețul de multe ori ridicat al materialelor didactice, precum și al celorlalte mijloace necesare pentru parcurgerea anilor de școală (rechizite, caiete, ghiozdan etc.) poate reprezenta de asemenea o amenințare. Efectul acestor factori economici

poate fi extrem de grav, de la dezinteres și absenteism ridicat (chiar în rândul elevilor de gimnaziu) până la posibilul abandon școlar.

Finanțarea învățământului vocațional-profesional

Criza economică gravă în care s-a aflat România, închiderea sau reprofilarea celor mai multe din marile întreprinderi (conducând la o reșezare a forței de muncă) și slaba organizare în plan economic a organelor puterii locale, au făcut ca sursele de finanțare a învățământului să se micșoreze continuu.

Întreprinderile economice de stat acordau în regimul anterior învățământului profesional sprijin prin organizarea și finanțarea acestuia în proporție de 90-95%, fapt care a fost apoi sistat, ajungându-se să reprezinte de exemplu în 1995 abia 7% din totalul învățământului profesional.

Acum, Uniunea Europeană reprezintă o sursă importantă de finanțare a formării profesionale, printr-o serie de proiecte. Finanțarea instituțiilor școlare depinde, pe de-o parte, de nivelul de dezvoltare economică al regiunii/ localității în care funcționează școala, iar pe de alta, de relațiile care se stabilesc între cadrele didactice și autorități. Disparitățile majore în ceea ce privește nivelul de dezvoltare economică între regiuni/zona/localități, ca și relația cu autoritățile (fie ele centrale sau locale), față de care cadrele didactice s-au declarat nemulțumite, pot explica diferențele în asigurarea condițiilor de învățare între localități. Cele mai afectate sunt școlile din mediul rural: condițiile improprii de învățare atrag după sine mai puțin personal didactic calificat, rezultate școlare mai slabe și o neîncredere mai mare a populației în sistemul de învățământ.

Descentralizarea fondurilor la nivelul unităților de învățământ, cât și o distribuire mai coerentă a răspunderii instituționale între unitatea școlară și administrația publică locală, pot contribui la îmbunătățirea serviciilor educaționale. În înțelesul prevederilor legale, baza materială a învățământului cuprinde: spații pentru procesul de învățământ și cercetare

științifică, mijloace de învățământ și de cercetare aferente, biblioteci, edituri și tipografii, stațiuni didactice și de cercetare, unități de microproducție, ateliere școlare, ferme didactice, grădini botanice, terenuri agricole, cămine, internate, cantine, cluburi ale elevilor, case ale corpului didactic, tabere școlare, baze și complexuri cultural-sportive, palate și case ale copiilor și elevilor, baze de odihnă și tratament, spații cu destinația de locuință, precum și orice alt obiect de patrimoniu destinat învățământului și salariaților din învățământ.

Majoritatea infrastructurilor învățământului din România ridică probleme majore: deteriorarea multor școli, fie datorită marilor cutremure, fie datorită vechimii lor. Lipsesc o parte din atelierele necesare pentru SAM, cabinete și laboratoare. *Dotarea este învechită*; multe din atelierele existente nu au beneficiat de nicio investiție relevantă în echipamente după 1990. Cu excepția școlilor cuprinse în Programele PHARE pentru ÎPT, în cele mai multe cazuri dotările după 1990 s-au limitat la ceea ce s-a putut obține din efortul de autofinanțare, donații sau sponsorizări – insuficient cantitativ și calitativ. Se simte lipsa dotărilor moderne și a echipamentelor de simulare necesare unui învățământ eficient, centrat pe elev. Deși *dotarea laboratoarelor de informatică* s-a îmbunătățit substanțial în ultimii ani, se simte *nevoia completării cu PC a tuturor laboratoarelor și cabinetelor de specialitate* (pentru dezvoltarea activităților de predare-învățare asistate de calculator). Dotarea pentru laboratoarele de fizică, chimie, biologie, săli de sport, biblioteci, cabinete de asistență pedagogică a fost mult îmbunătățită prin achizițiile care s-au făcut în anul 2006. Nu același lucru se poate spune despre fondurile necesare pentru dotarea atelierelor de instruire practică, cabinete și laboratoare pentru disciplinele tehnologice. Supraîncărcarea sălilor de clasă constituie o altă problemă a bazei materiale a învățământului.

Managementul instituțional

Calitatea procesului de predare-învățare, alegerea atentă și competentă a manualelor școlare, angajarea de cadre didactice bine pregătite, dotarea cu echipamentele necesare desfășurării corespunzătoare, utilizarea eficientă a fondurilor repartizate, precum și o mai mare autonomie în folosirea acestora, utilizarea rapoartelor de analiză și autoevaluare ale unităților școlare teritoriale, stabilirea de strategii adecvate, încheierea de parteneriate cu agenții economici, și alte instituții și organisme economico-financiare, includerea școlilor în programe PHARE TVET, analiza permanentă a calității procesului educațional și a calității managementului, ar trebui să fie câteva dintre obiectivele Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului, dar și a managerilor unităților de învățământ. Din această cauză se impune o abordare mai strategică a politicii educaționale din România, care ar trebui să răspundă mai bine preocupărilor privind dezvoltarea resurselor umane și nevoilor în schimbare ale economiei și societății în general. Având în vedere faptul că, indiferent de domeniul de activitate, respectiv: agricultură, industrie, servicii, construcții etc., ponderea capitalului privat este majoritară și că forța de muncă pregătită în învățământul vocațional-profesional este destinată cu prioritate acestor societăți comerciale, ar trebui ca atât la stabilirea nomenclatorului de meserii, a numărului de absolvenți pe tipuri de meserii, cât și la asigurarea resurselor de finanțare, să fie antrenate și organizațiile patronale de ramură.

Activitatea managerială este, de regulă, centrată pe aspectele administrative, fiind neglijate cele manageriale (de proiecte, de evaluare, de marketing etc.). Dezvoltarea autonomiei financiare și delegarea către bugetele locale a mai multor capitole de cheltuieli pentru educație nu este corelată și cu situația economică din zonele rurale sărace, iar sursele

extrabugetare din aceste zone aproape nu există. În același timp autoritățile locale au început să dispună după bunul plac de clădirile și terenurile aparținând unităților școlare, astfel încât multe dintre acestea ajung să depindă financiar de organizații nonguvernamentale. În mediul rural, școlile sunt grevate de bugete locale reduse, de fluctuații mari de finanțare și deci de instabilitate financiară, ele nefiind consultate deloc în adoptarea deciziilor financiare, iar probleme de genul: școala trebuie reparată sau dotată, dar nu sunt bani, sau banii au venit prea târziu, sau se pierd fondurile provenind din finanțări externe pentru că nu au fost utilizate în timpul planificat, devin tot mai frecvente. De asemenea, managerii se confruntă cu lipsa metodologiei clare de aplicare a noilor modificări curriculare, limitarea șanselor de integrare profesională a absolvenților într-o economie de piață instabilă, probleme legate de manuale, costuri ridicate pentru elevi, constrângeri privind resursele materiale, dotarea precară a laboratoarelor și a atelierelor școlare, lipsa programelor și manualelor școlare, precum și dificultăți legate de organizarea instruirii practice în conformitate cu planurile și programele școlare, existând probleme legate și de proiectarea și organizarea instruirii practice: un număr insuficient de ore de practică/săptămână, comparativ cu necesitățile de formare pe care le impune profilul sau specializarea acestora.

Rezultatele analizei-diagnostic

Analiza-diagnostic a învățământului vocațional-profesional poate fi prezentată sub forma clasică (tabelul 1).

Tabelul 1

<i>PUNCTE TARI</i>	<i>PUNCTE SLABE</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ învățământul vocațional-profesional se realizează prin sistemul public și asigură o acoperire bună a tuturor domeniilor de calificare; ▪ există specialiști calificați în aproape toate domeniile de calificare; ▪ informarea se face din surse diferite și programe de referințe ale UE care ajută la o pregătire conformă cu cerințele pieței muncii; ▪ dezvoltă capacități autoevolutive; ▪ dezvoltă capacități cognitive: imaginație, creativitate, investigație; ▪ dezvoltă abilități de comunicare; ▪ abordarea este interdisciplinară; ▪ există planuri regionale de acțiune și planuri locale de acțiune elaborate cu date relevante; ▪ utilizează conștient mecanisme de gândire logică, critică; ▪ există un mare număr de ONG-uri specializate în furnizarea de servicii sociale către beneficiari; 	<ul style="list-style-type: none"> • dificultăți de coordonare; • insuficientă motivație pentru fixarea pe post în mediul rural; • folosirea metodelor expositive și uniformitatea evaluării prin metode tradiționale; • insuficiența materialului didactic propriu; • dezinteresul unor părinți față de educația propriilor copii; • insuficienta valorificare a potențialului intelectual și cognitiv al elevului; • inconstanță în verificarea aplicării planului de îmbunătățire a activității în unitățile de învățământ; • caracterul de control al inspecției în defavoarea îndrumării și consilierii cadrelor didactice; • lipsa unor metode de popularizare a experienței pozitive;

<i>PUNCTE TARI</i>	<i>PUNCTE SLABE</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ includerea unităților școlare în programe PHARE TVE LEONARDO etc.; ▪ promovarea alternativelor de formare profesională inițială și continuă; ▪ derularea programelor de formare / dezvoltare profesională; ▪ derularea programelor specifice pe nivel de vârstă, pregătire, specializare (“Decizia e a mea”, “Socrates”, “Leonardo”, “Informare și consiliere privind cariera”, “Educația pentru sănătate” etc.); ▪ existența unei echipe de formatori naționali și regionali; ▪ aplicarea sistemului de credite profesionale transferabile la cursurile de formare, determinând o mai mare flexibilitate a sistemului de perfecționare; ▪ existența centrelor de formare; ▪ darea în folosință a unor noi săli de sport; ▪ introducerea creditelor intertransferabile la cursurile de formare, determinând o mai mare flexibilitate a sistemului de perfecționare; 	<ul style="list-style-type: none"> • neritmicitatea inspecțiilor școlare; • comunicarea intrasistemică deficitară; • pregătirea în specialitate și metodică a unor cadre didactice; • strategii de tip discursiv/informativ; • evaluarea subiectivă și inconsecventă; • dificultăți/rezultate slabe înregistrate în pregătirea elevilor în mediul rural; • menținerea unui număr mare de suplینitori necalificați la disciplinele: limba română, limbi moderne; • încadrarea cu personal necalificat la anumite discipline/ specializări: informatică, limbi moderne; • fundamentarea inadecvată a planului de școlarizare pentru clasa a XI-a liceu și Școala de Arte și Meserii; • unele disfuncționalități în managementul comunicării, stresului, al timpului, al schimbării;

<i>PUNCTE TARI</i>	<i>PUNCTE SLABE</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ extinderea programelor de reabilitare, reparații și consolidări ale școlilor de către primării; ▪ dotarea unor unități de învățământ cu mobilier și echipamente noi; ▪ funcționarea alternativelor educaționale; ▪ diversitatea activităților extracurriculare; ▪ extinderea rețelei de unități școlare conectate la Internet; ▪ existența paginilor web ale liceelor. 	<ul style="list-style-type: none"> • lipsa unui statut clar definit al profesorilor metodiști și al consilierilor educativi; • dotarea inegală a unităților de învățământ; • existența profesorilor cu norme dispersate în mai multe școli; • baza didactică uneori neadecvată; • profesori de unele specialități necalificați; • părăsirea posturilor didactice la unele discipline (limba engleză, informatică); • managementul deficitar la nivelul unor șefi de catedră; • utilizarea insuficientă a metodelor interactive; • slaba implicare a părinților în viața școlii (în unele situații); • mobilier degradat în unele unități de învățământ; • situația precară a fondului de carte din bibliotecile școlare și lipsa de resurse financiare pentru dezvoltarea acestuia; • numărul încă insuficient de semiinternate sau centre de zi față de cererile părinților.

<i>OPORTUNITĂȚI</i>	<i>AMENINȚĂRI</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ promovează competențele reale ale învățământului vocațional-profesional; ▪ toți participanții pot oferi alternative valoroase de soluționare a problemei; ▪ se pot exprima propriile nemulțumiri, dar și expectațiile prin exprimarea dorințelor și satisfacțiile; ▪ soluționarea problemelor apărute este atât profitul grupului, cât și al fiecărui individ; ▪ implementarea strategiilor privind descentralizarea învățământului, asigurarea calității; ▪ lărgirea parteneriatului local, regional; ▪ deschiderea comunităților locale pentru integrarea școlii în comunitate; ▪ înscrierea pentru calificare și dezvoltare profesională; ▪ scăderea considerabilă a numărului de cadre didactice necalificate; ▪ orientarea absolvenților cu studii superioare din alte domenii spre sistemul de învățământ; ▪ reconversie și policalificare profesională; 	<ul style="list-style-type: none"> • dependența excesivă de ceilalți membri ai comunității; • evitarea propriilor responsabilități; • impunerea unor idei, soluții; • percepțiile greșite ale situației din învățământul vocațional-profesional din partea celor care interrelaționează; • criterii diferite de definire a performanței; • ambiguitatea definirii ariilor de autoritate și responsabilitate; • lipsa informării și documentării privind legislația școlară în vigoare; • insuficienta pregătire managerială a unor directori; • slaba implicare a unor directori în consilierea cadrelor didactice cu statut de debutant; • rezistența la schimbare și conservatorismul unor cadre didactice; • deteriorarea mediului socioeconomic, familial; diminuarea interesului/ /capacității familiei de a susține pregătirea școlară a copiilor;

<i>OPORTUNITĂȚI</i>	<i>AMENINȚĂRI</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ operaționalizarea bazei de date prin actualizare continuă; ▪ racordarea la planurile-cadru și la încadrarea în numărul total de norme prevăzut prin legea bugetului; ▪ promovarea competenței în recrutarea, selecția cadrelor didactice; ▪ grupul dă posibilitatea testării ideilor; ▪ promovarea prin concurs a cadrelor didactice tinere care îndeplinesc condițiile metodologice; ▪ politica de personal motivantă prin care în mediul rural să fie promovate în funcții de conducere numai cadre didactice calificate; ▪ corelarea selecției, recrutării personalului de conducere cu repartizarea cadrelor didactice în școlile din mediul rural; ▪ politica de recrutare, selecție și promovare a cadrelor didactice pentru funcția de conducere vizează organizarea unor interviuri de evaluare și / sau evaluare - pentru directori cu delegație; ▪ continuarea formării manageriale a directorilor de unități școlare; 	<ul style="list-style-type: none"> • spor demografic negativ cu implicații în dimensionarea rețelei școlare și a încadrării personalului didactic; • interese și presiuni externe care influențează unele decizii în zona managementului resurselor umane; • motivarea/stimularea slabă a cadrelor didactice prin politicile salariale curente; • agenți economici slab motivați pentru susținerea segmentelor corespunzătoare de formare; • scăderea interesului absolvenților din învățământul superior pentru practicarea profesiei de dascăl; • dotarea învechită, improprie a laboratoarelor de diverse specialități; • migrarea personalului didactic, didactic auxiliar și nedidactic spre alte domenii de activitate mai bine retribuite; • lipsa fondurilor pentru conectarea la internet a tuturor unităților școlare;

<i>OPORTUNITĂȚI</i>	<i>AMENINȚĂRI</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ focalizarea resurselor și a atenției pe zone și unități școlare defavorizate; ▪ ameliorarea și optimizarea bazei materiale (infrastructură, dotarea, resurse materiale). 	<ul style="list-style-type: none"> • interesul scăzut al unor cadre didactice în urmărirea modificărilor legislative nou apărute; • inexistența unui buget planificat acordat formării la nivelul unităților școlare; • imposibilitatea unor cadre didactice de a-și plăti cursurile de formare / perfecționare; • inerția, rutina susținută de slaba motivare a unor cadre didactice pentru atingerea standardului profesional.

În sistemul actual de organizare a învățământului din România, învățământul vocațional nu este cuprins ca parte distinctă. De aceea, considerăm că ar fi bine să se pornească încă din clasele primare la o testare și o reorientare a tinerilor în funcție de vocația fiecăruia; orientarea profesională devenind în contextual actual una din problemele centrale ale confruntării omului cu mediul muncii.

Ea va răspunde astfel, comenzii sociale, va depăși granițele rezolvării unor cerințe economice și pentru că bazele orientării profesionale se pun în școală, este nevoie de formularea unor cerințe instructiv-educative și organizatorice, în sensul unei mai mari apropieri a școlii de viața productivă și de vocația omului. În acest sens școlii îi revine pe de o parte responsabilitatea de a ajuta elevii să-și descopere înclinațiile pentru o anumită activitate socioprofesională, iar pe de altă parte de a-i pregăti în sensul adaptării acestora la schimbări atunci când realitatea o va cere.

Considerăm că învățământul vocațional ar fi bine să fie cuprins ca tip distinct de învățământ între formele de învățământ practicate în România și să cuprindă elevii în școli cu clase I-XII, iar cel profesional să cuprindă ca și până acum elevi cuprinși în școli profesionale cu clase IX-XII. O altă propunere, se referă la o evidența statistică a meseriilor solicitate de piața muncii și care să constituie apoi un punct de plecare al programelor școlare viitoare. Acest fapt nu ar face decât să orienteze elevii spre meseriile solicitate de piața forței de muncă.

Un sistem de învățământ profesional și vocațional receptiv depinde în mod deosebit de implicarea permanentă și activă a partenerilor sociali în proiectarea și evaluarea formării la nivel local, regional și național. La nivel național, partenerii sociali ar trebui implicați în identificarea competențelor specifice standardelor ocupaționale recunoscute pe plan național. Acestea pot fi apoi utilizate ca suport în dezvoltarea calificărilor pe bază de unități de competență și a elementelor descriptive asociate fiecărei unități.

Bibliografie

- 1 Dogaru I. *Formula de finanțare a învățământului preuniversitar din România*, București, Editura Economică, 2002
- 2 Frangopol I. *Mediocritate și excelență, o radiografie a științei și învățământului din România*, București, Editura Albatros, 2002
- 3 Iucu R.,
Păcurariu O. *Formarea personalului didactic. Raport de cercetare*, ediția a II-a, vol. I (Formarea inițială), vol. II (Formarea continuă), București, Humanitas Educațional, 2001
- 4 Iucu R.,
Păcurariu O. *Formarea inițială și continuă*, București, Humanitas Educațional, 2001

- 5 Iosifescu Șt. s. a. *Impactul măsurilor de reformă la nivelul unității școlare*, București, Institutul de Științe ale Educației, 2001
- 6 Joița E. *Managementul educațional: profesor-manager: roluri și metodologie*, Iași, Polirom, 2000
- 7 Jigău M. s. a. *Impactul măsurilor de reformă la nivelul unităților școlare*, București, Institutul de Științe ale Educației, 2001
- 8 Jigău M., Novak C. s. a. *Inserția profesională a absolvenților învățământului liceal și postliceal*, București, Centrul Național de Resurse pentru Orientare Profesională, 2000
- 9 *** *Eurydice - Rețeaua de informare despre Educație în Comunitatea Europeană. Formarea continuă a cadrelor didactice în Uniunea Europeană și în statele AELS/SEE*, București, Editura Alternative, 1997
- 10 *** *Repere metodologice privind proiectarea standardelor de pregătire profesională și a curriculum-ului la școala profesională*, Ministerul Învățământului
- 11 *** *Planurile regionale de Acțiune pentru Dezvoltarea Învățământului Profesional și Tehnic*, Ministerul Învățământului
- 12 *** *Study on "The financing of higher education in Europe: completed by European research associates (EU-RA)*, European Commission, 2004

- 13 *** Study on „*The returns to various types of investment in education and training*”, completed by London Economics, European Commission, Directorate General for Education and Culture, 2005
- 14 *** „*Education & training 2010 the success of the Lisbon strategy hinges on urgent reforms*”, Joint interim report of the Council and the Commission on the implementation of the detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe, Consiliul Uniunii Europene, 2004
- 15 *** „*Modernising education and training: a vital contribution to prosperity and social cohesion in Europe*”, Joint interim report of the Council and the Commission on progress under the „Education & Training 2010” work programme, Consiliul Uniunii Europene, 2006
- 16 *** „*Raport asupra stării sistemului național de învățământ*”, MEC, 2005
- 17 *** *Implementing the „Education and training 2010” Work Programme-Romania*, European Commission, Education and Culture, 2005
- 18 *** *Ghid pentru formarea resurselor umane*, Fundația Europeană de Training-București, noiembrie, 2004
- 19 *** *Des indicateurs pour la planification de l’education: un guide pratique*, Paris, UNESCO: IIEP, 2, Edition 2003